

نویسنده: فاطمه طیار

کارشناس مسوول صادرات و واردات

استانداردها در سازمان جهانی تجارت (WTO)

مشکلات زیست محیطی و نیز ارتقاء استانداردهای زندگی ناشی از پیشرفت تکنولوژی و فن آوری باعث افزایش سیاست های تنظیمی دولتها و در نهایت افزایش میزان استانداردها و مقررات فنی در سطح ملی شده است. با رشد استانداردها و مقررات فنی در کشورها اثرات منفی بر تجارت بین الملل نمایان گشت به این دلیل که رعایت استانداردها هزینه های اضافی فراوانی بر صادرکنندگان و تولید کنندگان تحمیل می نمود و قدرت رقابت آنها را در بازارهای خارجی کاهش می داد و از طرفی این شبهه ایجاد می شد که تصویب این مقررات و استانداردها می تواند محملی برای حمایت از صنایع داخلی و در نتیجه رفتار تبعیض آمیز در تجارت باشد.

توافقات سازمان جهانی تجارت در زمینه استانداردها

بنابراین در مذاکرات بین المللی برای جلوگیری از تبدیل استانداردها به موانعی در برابر تجارت جهانی ضوابط و مقررات مربوط به وضع و اعمال مقررات و استانداردهای محصول در قالب دو موافقت نامه زیر در چارچوب توافقات سازمان تجارت جهانی تعیین گردید:

□ موافقت نامه موانع فنی فرا راه تجارت

□ موافقت نامه اقدامات بهداشتی و بهداشت نباتی

گرچه این موافقتنامه ها در چارچوب سازمان جهانی تجارت و میان اعضای آن منعقد شده اند اما به جهت اینکه این سازمان در حال حاضر ۱۴۸ کشور جهان و بیش از ۹۵ درصد تجارت جهانی را تحت پوشش قراردادده است به عرف بازرگانی بین المللی در زمینه های استانداردها بدل شده است که گریز از آن حتی برای کشورهای غیر عضو نیز دیگر ممکن نیست.

موافقت نامه موانع فنی فرا راه تجارت (TBT)

موافقت نامه TBT مقررات بین المللی قابل اعمال بر استانداردهای محصول و رویه های ارزیابی انطباق با مقررات فنی و استانداردها را تعیین می کند.

این مقررات در بر گیرنده خصوصیات محصول و روش های تولید مؤثر بر خصوصیات محصول و الزامات بسته بندی و برچسب زنی می باشد.

موافقت نامه اقدامات بهداشتی و بهداشت نباتی (SPS)

موافقت نامه SPS در واقع چارچوبی چندجانبه متشکل از قواعد و نظام‌هایی برای راهنمایی اعضا در خصوص ارائه و اتخاذ و اجرای اقدامات بهداشتی و بهداشت نباتی به منظور حفاظت از حیات یا بهداشت انسان و حیوان و نبات محسوب می‌شود.

این چارچوب اثرات منفی استانداردهای بهداشتی و بهداشت نباتی را بر تجارت به حداقل رسانده و از اعمال تبعیض غیر قابل توجیه میان اعضا جلوگیری کرده و به هماهنگی هر چه گسترده‌تر این استانداردها در سطح جهانی کمک می‌کند.

گرچه مشابهت‌هایی بین این دو موافقت نامه وجود دارد ولی از نظر دامنه استانداردها و مقرراتی که تحت شمول هر موافقت نامه قرار دارد تفاوت‌هایی بین این دو وجود دارد.

دامنه شمول:

دامنه شمول SPS
افزودنی هادر مواد غذایی و نوشیدنی‌ها موادآلوده کننده درغذاها و نوشیدنی‌ها بقایای سموم نباتی یا داروهای دامی در غذاها و نوشیدنی‌ها مواد سمی در غذاها و نوشیدنی‌ها روش‌های فرآوری مؤثر در سلامت غذاها کواهی‌های مربوط به سلامت غذا و بهداشت گیاه یا حیوان الزامات برچسب زنی صرفاً مربوط به سلامت غذاها الزامات بهداشتی مربوط به خوراک دام قرنطینه دامی و نباتی اعلام مناطق عاری از آفات نباتی و بیماری‌های دامی جلوگیری از شیوع آفات و بیماری‌ها به کشور سایر الزامات بهداشتی در واردات

دامنه شمول TBT
برچسب زنی غذاها و نوشیدنیها و داروها الزامات کیفی مربوط به غذاها و تازه الزامات بسته بندی مربوط به غذاها و تازه بسته بندی و برچسب زنی مواد شیمیایی خطرناک و مواد سمی مقررات مربوط به وسایل الکتریکی مقررات مربوط به تلفنهای بی سیم و دستگاههای رادیویی و .. برچسب زنی منسوجات و پوشاک ابزارهای سنجش و لوازم آنها مقررات مربوط به کشتی‌ها و تجهیزات آن مقررات ایمنی مربوط به اسباب بازی سایر موارد

اصول و موازین تعیین استانداردهای فنی و بهداشتی

مقررات حاکم بر سازمان جهانی تجارت اعضای خود را ملزم به داشتن استاندارد کالا نمی کنند و در تدوین یا تهیه استانداردها نیز هیچگونه دخالتی ندارند بلکه موافقت نامه های استاندارد این سازمان در صدد است استانداردها و آزمایش و صدور گواهی محصولات و موانع غیر ضروری فرا راه تجارت ایجاد نمایند.

اصول اساسی این موافقت نامه عبارتست از :

۱- اصل اجتناب از ایجاد موانع غیر ضروری فرا راه تجارت

۲- رعایت اصل عدم تبعیض

۳- هماهنگ سازی مقررات فنی و استانداردها و رویه های ارزیابی مطابقت

۴- شفافیت

مقررات ناظر بر حسن انجام کار

استانداردهای کالا می تواند از سوی مؤسسات استاندارد دولتی یا غیر دولتی تهیه شود. کلیه مؤسسات مذکور میتوانند این مجموعه مقررات را بپذیرند. مؤسسات استاندارد حکومت های مرکزی عضو موافقت نامه موانع فنی فرا راه تجارت مسوول قبول و انطباق با مقررات ناظر بر حسن انجام کار هستند. این مؤسسات تا حد امکان تلاش خواهند کرد تا تضمین نمایند که مؤسسات استاندارد غیر دولتی و در حوزه حکومت مرکزی و همچنین مؤسسات استاندارد منطقه ای این مقررات را قبول و با آن منطبق شوند. کلیه اصول حاکم بر موافقت نامه فرا راه تجارت (رعایت اصل عدم تبعیض و شفافیت و هماهنگ سازی استانداردها و...) نیز بر این مؤسسات استاندارد حاکم است.

نحوه تشخیص مقررات فنی از اقدامات و ضوابط بهداشتی و بهداشت نباتی

هر دو موافقت نامه سازمان جهانی تجارت در خصوص استاندارد کلیه کالاها اعم از کشاورزی و صنعتی را در بر میگیرد. اما تشخیص این موضوع که مقررات خاصی که یک کشور برای حفظ بهداشت و حیات انسان و حیوان و یا گیاه آحاد آن کشور وضع می کند از نوع مقررات فنی و یا یک ضابطه بهداشتی و بهداشت نباتی است به اهداف تدوین چنین مقررات و ضوابطی بستگی دارد.

در واقع این تشخیص از روی نوع کالا انجام نمیگیرد بلکه نوع اقدامات هر کشور در خصوص شرایط استاندارد یک محصول تعیین کننده است. پیچیدگی کار از آنجا ناشی می گردد که تقریباً مقررات هر دو موافقت نامه در بسیاری از حوزه ها شبیه هم هستند. با وجود این تفاوت هایی هم وجود دارد که دانستن آن تشخیص یک مقرر فنی از یک ضابطه یا اقدام بهداشتی را میسر می سازد.

- ۱- General Agreement on Tariff & Trade (GATT)
- ۲- Agreement on Technical Barriers to Trade (TBT)
- ۳- Measures phytosanitary and Sanitary on Agreement(SPS)

منابع:

۱. پایگاه اینترنتی سازمان جهانی تجارت (WWW.WTO.ORG)
۲. پایگاه اینترنتی سازمان بین المللی استاندارد (WWW.ISO.ORG)
۳. مؤسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی.سند نهایی دور اروگوئه.سال ۱۳۷۳
۴. جزوه آموزشی مرکز آموزش بازرگانی.مؤسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی